

El regadiu

(ALDC, IV, 770. El regadiu)

Els noms que designen la ‘terra que es rega’ es distribueixen en dos grans grups: 1) els der. de *regar* o *reg*; 2) els corresponents a *horta/hort*.

1) *Reg* 93, 98, 99, 101, 117, 120, 122, sovint dins els sintagmes *camp de reg* 49, 86, 88, 90, 91, 107, *terra de reg* 105, 109, 110, 161, 179, *bancal de reg* 106, 118, *prat de reg* 89, *tros de reg* 95, *finca de reg* 95, és un deverbial de *regar* (veg. *terra de regar* 149, [*terra*] que se rega 169), com ho són *prau de riego* 94 (← cast. i arag.) i *prat* (o *terra*) *de regano* 93, 100, de filiació arag., per atracció del terme oposat *secano* (← arag.). *Reguiu*, avui mot mall. (doc. des del s. XVI), però que anteriorment era conegut en dialectes peninsulars (s. XIV), deriva de *reg*, postverbal de *regar*, més el suf. *-iu* (< llat. *-IVU*), com *ombriu*, der. de *ombra*, inicialment usat com a adj.; var. *terra de reguiu* 74, *terra reguiva* 74. *Regar* ha deixat també el der. *arregatge* 5, amb pròtesi vocàlica i el suf. *-atge* (< llat. *-ATICU*), que indica ‘acció de regar’. *Reguivol* 73, 77, usat com a adj. (var. *camp reguivol* 81), s’ha format amb el suf. *-ivol* (< llat. *-IBILE*, que genera adj.), i és, com *reguiu*, propi del mall. i eiv.

Regadiu (var. val. *regaiu* 186, per pèrdua de [d]; *regario* 157) s’ha format amb el mateix suf. però amb influència de *regar*, usat originàriament com a adjectiu (s. XVI; veg. les unitats sintagmàtiques *camp regadiu* 19, 27, *terra regadiva* 103, 146, *terra regadia* 165), però convertit després en substantiu: a més de *regadiu* (var. *regadio* 87, 108, 159, 163, 165 ← cast.), es troben *camp de regadiu* 31, 67, 86, 188, *terreno de regadiu* 188, *camp de regadio* 168 (← arag.). Semblant formació sufixal té el ross. *regatiu* (var. *arregatiu* 1, amb pròtesi vocàlica; *regateu* 3), ja doc. el s. XIV, també adjectiu i substantiu, amb una dental sorda que podria tenir

relació amb *regata* i difícilment interpretable com una formació culta paral·lela a la de *apel·latiu*, *augmentatiu*, etc.; d’altra banda, no pot ser imputable a l’oc., car aquesta llengua no coneix els der. de RIGARE, com el cat., el cast. i el port. (*regar*), sinó que usa der. de *ARROSARE (> *arrosar*) i de ADAQUARE (> *asaigar*, *asaigar*).

2) *Hort* deriva del llat. HORTUS ‘tancat’, després ‘jardí’, i, com augmentatiu col·lectiu, *horta*, amb una formació paral·lela a la de *full/fulla*, *fruit/fruïta*, etc., a voltes com a determinant (*terra d’horta* 111, 112, 154, 162, *bancal d’horta* 175).

Queden uns pocs mots locals relacionats amb a) ‘lloc humit, ombrívol’: *ribera* 143, referit sobretot a la plantació d’arròs, que al·ludeix inicialment a una llenca de terra al llarg del riu (der. de RĪPA); *vega* 139 (← cast. o arag.), mot d’origen preromà, BAIKA ‘terreny regable’, der. de IBAI ‘riu’ més el suf. basc *-ka*, indicador de pertinença; *barranc* 116, també preromà; *terra* (o *terreno*) *frescal* 25, der. de *fresc*; *llinar* 104 (< llat. LINUM), camp del lli que es fa en prats humits; b) ‘tancat’: *closo* (de *prat* o de [sək’le]) 18; c) ‘genèric’: *tros* 116, *pla* 2; d) ‘elevador d’aigua’ que, per metonímia, dóna nom al regadiu: *sénia* 52, de l’âr. andalusí ASSÁNYA (âr. cl. SĀNIYAH ‘irrigadora’).

Des d’una perspectiva geolingüística, notem la dispersió dels der. de *regar* (o *reg*) per tot el domini lingüístic enfront de l’àrea predominantment occ. de *horta/horta*, aquest estès sobretot per terres valencianes.

Són mots normatius *regadiu*, *reguiu*, *reguivol* (adj.), *regatge*, amb el significat de ‘reg, irrigació’, *horta* (*hort* amb el significat de “tros de terra en què es conreen verdures i llegums”), des del DG₁, 1932.